

MOSKVAMÖTET 1960

Av OBSERVER

DET MÖTE MED de kommunistiska partierna i världen, som hölls i Moskva i november 1960, har i allmänhet jämförts med ett liknande hållet i Moskva 1957. Det senare mötet avslutades med en deklARATION, som publicerades undertecknad av de flesta deltagarna. Emellertid var dessa då inte så många som nu. Mötet 1960 besöktes av representanter för 81 kommunistpartier, 1957 års möte endast av representanter för 12. Också 1960 års möte avslutades med en deklARATION. Den anges vara enhällig, men ett bestämt rykte vill göra gällande att ett antal partier avstod från att rösta. Bl. a. skulle några latinamerikanska partier ha lagt ned sina röster, medan däremot Kina godkände deklARATIONEN. Detta behöver emellertid inte innebära annat än att Kina föredrog att demonstrera med hjälp av några av de länder, i vilka Kina numera har ett starkt politiskt inflytande.

Eftersom deklARATIONERNA av 1957 och 1960 båda är hållna i den invecklade litterära stil, som utmärker den högre kommunismen, kräver jämförelsen dem emellan ett finstudium av uttryck och ordval och resulterar mest i påpekande av

nyanser. Detta har också gjorts. Man har t. ex. sagt, att 1960 års deklARATION är mera självmedveten och samtidigt också mera aggressiv än 1957 års. Möjligen skulle detta bero på ryska eftergifter för kinesiska krav. Viktigare är kanske att se efter i texten om denna ger uttryck åt någon förändring i erkänd kommunistisk ideologi.

Enklast är då att gå tillbaka till det möte som hölls i Bukarest den 20-25 juni 1960. Därifrån föreligger meddelanden som förefaller säkra. Man vet att mycket allvarliga sammanstötningar förekom mellan ryska och kinesiska delegater, och detta skedde inför representanterna för omkring 50 kommunistpartier. På samma möte försvarade Chrustjov sin teori om den fredliga koexistensens möjligheter, medan kineserna framhöll att ett krig mellan socialistiska och imperialistiska stater kan vara nödvändigt. Så skulle framgå av både Marx och Lenin. Det var också där som Chrustjov, för att försvara sin tes, var tvungen att förklara att Lenin skulle ha skrivit annorlunda om han levat 1960 — ett ur kommunistisk synpunkt ytterst dubiöst påstående eftersom det rycker un-

dan grunden för Lenin som kommunistisk profet. De övriga motsättningarna på Bukarestmötet berörde mera taktik, och de tycks ha varit djupa och svåra. Beskyllningar och motbeskyllningar avlöste varandra.

Moskvamötet 1960 sammankallades för att utjämna motsättningarna mellan de två stora kommunistpartierna. På det hela taget måste det sägas att freden utåt återställts. Man har funnit formuleringar som tillfredsställt både Sovjetunionen och Kina.

Deklarationen 1960 består av en inledning och sex kapitel. Inledningen konstaterar, att vad som kännetecknar åren efter 1957 är det socialistiska systemets växande styrka och ökande internationella betydelse, att kolonialsystemet har sönderfallit och nationella frihetsrörelser uppstått, att den kapitalistiska världen sönderslites av klassstrider och dess system försvagas, och, sammanfattningsvis, att socialismens och fredens krafter dominerar över imperialismens.

I det första kapitlet utvecklas hur det socialistiska världssystemet blivit en avgörande faktor i samhället. Imperialism har inte kunnat hejda historiens »progressiva» utveckling. Förutsättningar har skapats för nya framgångar. Socialismens slutgiltiga seger är oundviklig. Det kapitalistiska systemet genomgår å andra sidan en upplösningssprocess och förruttnar. Den kapitalistiska »produktionsanar-

kin» ökar alltmer. Välfärdsstaten är en revisionistisk lögn. Förenta Staterna karakteriseras som världsreaktionens främsta bålverk, en internationell gendarm och fiende till alla världens folk. Där har också produktionens tillväxttempo avtagit.

Nu reser sig folken till kamp mot imperialismen. Den »djupt folkliga» revolutionen på Kuba har blivit ett exempel i Latinamerika. Andra länder med strejker och oroligheter citeras. I Frankrike t. ex. stärks kampen mot »enmansväldets reaktionära regim». Allt som sker visar att en ny etapp inträtt i utvecklingen av kapitalismens allmänna kris. Och detta har skett utan krig, i tävlan mellan de två systemen, där alltså det socialistiska redan visat sin överlägsenhet.

Det andra kapitlet redogör för läget inom det socialistiska systemet. Där förklaras, att Sovjetunionen nu genomför det kommunistiska samhällets uppbygge. Det socialistiska lägrets övriga länder lägger grunden till socialismen och några av dem har inträtt i perioden av det utvecklade socialistiska samhällets uppbygge. Detta torde innebära att Sovjetunionen framställs som det kommunistiska landet nr 1. Samma sak uttrycks längre fram så: »Sovjetunionen är det mest lysande exemplet . . . för hela världens folk i deras kamp för fred etc . . .» Omedelbart därefter talas om folkrevolutionen i Kina, som utövat ett oer-

hört inflytande på särskilt folken i Asien, Afrika och Latinamerika.

Därefter går man in på frågan om »det socialistiska uppbyggets svåraste fråga», nämligen böndernas frivilliga övergång från privatägda småbruk till socialistiska storbruk. Men denna fråga har lösts eller löses på det sätt som Lenin förutsatte. Arbetarklassen har blivit samhällets grundval. Bönderna har gjorts delaktiga i den samhällsliga utvecklingen, och en ny socialistisk intelligens har kommit från det arbetande folket. Det socialistiska samhället blir fullkomligare och mognare, och de sociala och ekonomiska möjligheterna till en restaurering av kapitalismen är likviderade inte bara i Sovjetunionen, utan också i övriga socialistiska länder.

Den senare delen av kapitlet talar om den ekonomiska produktionen som skall följa marxismens och leninismens lagar. Det framhålls slutligen — och här lämnar man ekonomien — att läran om att antagonismen mellan nationer försvinner samtidigt med klassantagonismen bekräftats i praktiken. Man får inte överdriva nationella särdrag när det socialistiska uppbygget sker. Yttringar av nationell begränsning försvinner inte automatiskt i och med att det socialistiska systemet upprättas. Men de kommunistiska partiernas politik och taktik får inte heller mekaniskt kopieras från ett land till ett annat.

I tredje kapitlet talas om krig och fred, och man utgår ifrån att den amerikanska imperialismen är aggressionens främsta kraft. Sedan angriper man Västtyskland, påpekar att Västberlin är en härd för internationell provokation och förklarar, att det numera är en plikt för alla stater i det socialistiska lägret att försvara den tyska demokratiska republiken, dvs. Östtyskland. Det hela sammanfattas i orden, att det numera uppstått krafter som kan krossa imperialismens planer: »det finns ingen krigets fatala oundviklighet». Kriget kan förhindras om alla demokratiska krafter kämpar emot. För den skull måste fredsrörelsen stärkas och breddas »i stad och på land, på fabriker och kontor». De kommunistiska partierna ser kampen för fred som sin förnämsta uppgift, men om kriget ändå skulle komma, kommer folken att »skaffa undan och begrava kapitalismen».

Den enda riktiga principen för internationella relationer är fredlig koexistens. För detta påstående hänvisas till Lenin, till Moskvadeklarationen av år 1957, till partikongresser under Chrustjovs ledning och till andra dokument. Fredlig samlevnad innebär upplösning av militärallianser, avskaffande av militära baser, allmän avrustning, respekt för staternas jämlikhet m. m. Men samtidigt innebär fredlig samlevnad att massorna skall »utveckla aktiva aktioner mot fredsfienderna». Fredlig samlevnad är

klasskamp mellan socialism och kapitalism.

Kapitel 4 ägnas åt kolonialismens fall. Sovjetunionens seger i andra världskriget, upprättandet av folkdemokratien i en rad länder i Europa och Asien osv. har påskyndat denna process. Men man är tvungen att gå utöver den nationella pånyttfödelse, som nu kan konstateras bland de forna kolonialfolken. Agrarfrågan måste lösas. Den nationella bourgeoisien i kolonialländerna är, när den uppträder mot imperialismen, progressiv men annars otillförlitlig.

Kapitel 5 talar om klasskampen. Arbetarklassen bör sammansvetsas. En förening mellan olika partier är genomförbar. Kommunisterna betraktar kampen för demokratin som en del av kampen för socialismen. Man opponerar mot reformisterna, som anser att reformer inom det kapitalistiska systemets ram är slutmålet och förnekar nödvändigheten av en socialistisk revolution. En aktiv klasskamp innebär en intensifiering av det kommunistiska arbetet i fackföreningarna, kooperationen, bland bönderna, ungdomen, kvinnorna, inom idrottsorganisationerna. Fackföreningarnas splittring är en olycka. Högersocialisterna angrips. Om splittringen inte fanns, skulle man på många håll kunna förändra de kapitalistiska ländernas politik. Återigen framhålls det, att kommunismen inte önskar ett världskrig. Samhällssystemen för-

ändras inifrån, och en socialistisk revolution kan inte påtvingas utifrån. Klasskampen är nödvändig därför att de ledande klasserna inte frivilligt lämnar ifrån sig makten. Hur förbittrad kampen kan bli beror på styrkan i motståndet.

Det sjätte kapitlet, slutligen, behandlar de inre förhållandena i det socialistiska lägret. I 87 länder finns kommunistpartier. Alla har gemensamt, att de hävdar tesen om den s. k. demokratiska centralismen. Partidemokratien och den kollektiva ledningens principer måste iakttagas och partiorganen måste verka energiskt. Sedan fördöms den jugoslaviska revisionismen. Vidare fördöms dogmatism och sekterism, dock utan angivande av vilka som företräder dem. Sovjetunionens kommunistiska parti förklaras vara den internationella kommunistiska rörelsens mest erfarna och härdade avdelning. Det har varit och kommer att förbli en kommunistisk förtrupp. Dess erfarenheter har principiell betydelse för den internationella kommunistiska rörelsen.

Så långt ett referat av deklARATIONEN. Även andra punkter kunde givetvis vara värda ett omnämnande. Men referatet måste bli kortfattat. Att det ibland också är svårt att följa, får till någon del skrivas på den egendomliga stilens konto. Kommunismens läror presenteras alltid insvepta i dogmatiska uttryckssätt och blottar sig endast motvilligt för den oinvigde.

Åtskilliga kommentarer kan gö-

ras. Först är man då skyldig att framhålla, att teckningen av det kapitalistiska systemets förfall är uppenbart felaktig. I verkligheten förbereder t. ex. inte USA ett aggressionskrig! Men det är samtidigt möjligt, att man på sovjetiskt och kinesiskt håll tror på denna tecknings korrekthet. Hela den chrustjovska ideologin om de två tävlande samhällssystemen är byggd på ett axiom, nämligen att socialismens fullständiga seger är oundviklig. Om detta axiom är falskt, störtar hela byggnaden samman. I själva verket måste kommunisterna, för att få axiomet att verka tillförlitligt, ständigt komma med en historieskrivning som strider mot verkligheten. Det kan inte nog understrykas hur farligt det vore för kommunismen i de från västerlandet avstängda länderna, om man där mera allmänt insåg hur falska beskrivningarna av västerlandets utveckling är. Då kunde man börja tvivla på det chrustjovska axiomet. Det vore att rycka undan grunden för det kommunistiska troslivet.

Redan i första kapitlet har Chrustjov fått in en formulering som betecknar att han vunnit ett övertag över kineserna. Man fastslår nämligen att det nuvarande världsläget är resultatet av en tävlan mellan systemen och inte av ett världskrig. Med andra ord, seger kan vinnas i fredlig tävlan, i fredlig koexistens, och behöver inte vinnas genom krig.

Detta har varit Chrustjovs tes

under åtskilliga år. Det är med den som han framstått som ideolog. Vad är då fredlig koexistens? Chrustjov har klarlagt, att han därmed menar samlevnad utan krig mellan stater med olika ekonomiska och sociala system. Däremot har han aldrig velat avblåsa striden mellan systemen eller mellan deras företrädare. Med användande av kommunistisk terminologi kan sägas, att Chrustjov inte vill ett krig på det statliga planet, men väl strid på partiplanet. Och på partiplanet företräds han av de kommunistiska partierna, i Sovjetunionen och i t. ex. Sverige.

Aldrig har emellertid begreppet »fredlig koexistens» blivit klarlagt så som i tredje kapitlet av Moskva-deklarationen. Citaten i referatet ovan är tydliga nog. Men det uttalas också att fredlig koexistens är »icke-inblandning i varandras inre angelägenheter». Samtidigt kräver man rätt att driva »revolutionär klasskamp». Om klasskampen sägs i det femte kapitlet att dess intensitet är avhängig av motståndet emot den. För att förstå detta måste man återigen vända sig till begreppet fredlig koexistens. Denna förutsätter frihet för det kommunistiska partiet att verka i varje land. Därigenom kan man hävda »icke-inblandningen» utifrån: de kommunistiska partierna undergräver ju det bestående samhällsskicket i varje land och verkar inom landet. Endast så kan man förklara den falska historieskrivningen på en

annan punkt i deklARATIONEN. Det påstås att en socialistisk revolution inte kan påtvingas ett folk utifrån. Påståendet har underskrivits av både de tjeckoslovakiska och de ungerska kommunistpartierna!

Det »fredliga» i den fredliga koexistensen är sålunda helt koncentrerat till det statliga planet, till förhållandet staterna emellan. Där påyrkar deklARATIONEN nedrustning i enlighet med Chrustjovs förslag i FN. Men det synes som om också där en viss ensidighet i kraven skulle föreligga. De socialistiska länderna kommer att visa den största vaksamhet mot imperialismen och på allt sätt stärka det socialistiska lägre styrets styrka och försvarsförmåga, heter det. Det tycks med andra ord vara en omdömesfråga när man nedrustar på kommunistiskt håll, men det skulle vara en skyldighet att nedrusta på icke-kommunistiskt.

Vägen till framgång i de kommunistiska partiernas arbete mot det bestående samhällssystemet går enligt deklARATIONEN över enighet inom arbetarklassen. Otvivelaktigt är, att kommunismens möjligheter att vinna snabba framgångar skulle ökas i ofantlig grad om inte socialdemokratien och de socialdemokratiska fackföreningarna vore en huvudmotståndare. Därför pläderar kommunisterna för enighet. Eftersom det kommunistiska partiet i enlighet med sin egen ideologi skall vara det ledande partiet i ett socialistiskt land, betyder enigheten ett

övergångsstadium. Till slut skall kommunisterna överta makten. Med oerhörd uppriktighet sägs ju också att striden skall föras för kommunismen på alla områden, från fackföreningarna till idrottsrörelsen.

Hur klart de kommunistiska intentionerna framställs framgår kanske bäst i deklARATIONENS slutkapitel. Där talar man om den »demokratiska centralismen» och om partiets betydelse för de arbetande massorna. Här finns kärnpunkten i vad man kan kalla kommunismens praktik. Ofta undrar man, hur ett parti som alltid för ordet demokrati på läpparna kan tillåta något så djupt odemokratiskt som ledarkult kring Stalin eller Chrustjov eller över huvud de högre kommunistledarnas överklasstillvaro. Svaret är, att enligt kommunistisk doktrin förvaltar partiet marxismen-leninismens »stora revolutionära lära». De högsta kommunisterna — hur de nu än kommit så högt — känner bäst denna lära. De är överstepräster och uttolkarna. Varje deras ord återges med vördnad — »såsom kamrat Chrustjov med rätta framhållit . . .» — Men det är samtidigt deras skyldighet mot massorna att taga ledningen — på deklARATIONENS språk heter detta att kommunistpartierna »i överensstämmelse med leninismens organisatoriska principer tillmäter stor betydelse åt de ledande partiorganens roll i partilivet» — och behålla makten. Det är denna

deras skyldighet som här har satts på papperet för var och en som vill förstå.

Till de politiska delarna av deklARATIONEN skall blott fogas en enstaka kommentar. Man kan här studera läget mellan de nuvarande kommunistiska partierna. Motsättningarna framträder. Att kritik av Tito kommit med är ju naturligt, ty det jugoslaviska partiet vägrade som bekant att underteckna 1957 års deklARATION. Det får stå isom exempel på alla revisionister. Intressant är däremot att dogmatiker kritiserats men inte namnges. I själva verket är dogmatismen vad som utmärkt den kinesiska kommunismen. Men Kina har inte velat eller möjligen inte haft råd att 1960 ställa sig i slutgiltig opposition mot Moskva. I Sovjetunionen finns det ledande partiet, och omedelbart därefter förklarar man att de ideologiska frågorna numera har särskild betydelse. Härmed har Chrustjov som partiets ledare erkänts som den internationella kommunismens främste ideolog. Sovjetunionen innehar primatet. Emellertid finns ett par formuleringar som visar, att kommunistiska intresseområden kan ha diskuterats. Revolutionen i Kina säges ha utövat ett stort inflytande på folken, särskilt folken i Asien, Afrika och Latinamerika. I samma stycke uppräknas de folkdemokratiska republikerna i bokstavsordning, börjande med Albanien och inkluderande Kina, och det sägs att dessa länder

tillsammans med Sovjetunionen utgör det socialistiska lägret. Möjligt är att Kina i första hand intresserar sig för de kommunistiska partierna i Asien, Afrika och Latinamerika. Man bör sammanställa detta med en obestyrkt uppgift att till Peking numera förlagts två nya byråer av kominterntyp, den ena avsedd att leda kommunismen i Latinamerika. Om uppgiften är riktig, kan den tolkas så att kineserna fått igenom ett krav på att få leda revolutionen i vissa utvecklingsländer. Varningen mot nationalism kunde man då se i detta sammanhang. En kinesisk kritik av Chrustjov på Bukarestmötet lär nämligen ha gått ut på att denne tillåtit att utvecklingen i Afrika ledes över en nationell fas i stället för direkt mot den socialistiska revolutionen. Men en annan tolkning kan möjligen vara, att ryssarna, som i motsats mot Kina kan uppträda i FN och hoppas få förhandla med president Kennedy, just nu inte vill vara komprometterade av alltför mycken underjordisk verksamhet.

Det säger sig självt att en deklARATION som denna måste vara resultatet av en kompromiss. Företrädarna för 81 partier har inte alla tänkt i samma banor. Kina t. ex. kan just nu vara föga tillfredsställt med endast en skärpt formulering av den fredliga samlevnadens princip. Kineserna ser huvudfienden i USA, men dit når de inte fram med klasskamp eller över huvud taget med fredliga medel. Men de har

låt sig nöja, och kanske har de fått underhandskompensation på annat sätt. Moskva å sin sida framstår klart som kommunismens ledare, men för första gången har ryssarna fått kämpa hårt för att hävda sig och sin ställning.

Ur västerländsk synpunkt sett ger deklARATIONEN många lärdomar. Framförallt bör man fästa sig vid den fanatism som talar ur axiomet om socialismens givna slutseger. Kämpar man i dag mot kommunismen, kämpar man i princip mot trosvissa fanatiker. De går fram med en frälsningslära. De gör anspråk på att inneha den absoluta sanningen om samhällsutvecklingens oundvikliga gång. Vill man bekämpa dem, är det inte tillräckligt med hänvisningar till vårt välfärdssamhälle. Detta har ur kommunismens synpunkt byggts på fel grund, på den kapitalistiska. Och det försvaras här hos oss av företrädarna för en alltmer förborgerligad socialism, fullständigt under-

känd av dem som kräver en socialistisk revolution.

Ideologier kan bara bekämpas med ideologier. Mot kommunismen måste ställas en västerländsk ideologi med sådan inneboende kraft att den övertygar dem som nu står i valet och kvalet, t. ex. i utvecklingsländerna. Slutligen måste den kunna påverka kommunisterna själva. Det är inte nog att tala i största allmänhet om våra frihetsideal. Man måste kunna visa varför sådana värden som tankefrihet och yttrandefrihet är livsavgörande för en människa. Det är inte nog att förkasta tvång. Man måste kunna förklara varför enskild äganderätt är bättre, mera ansvarsfylld och därmed personlighetsutvecklande än statlig kollektivism med därav följande tjänstemannavälde och korruption. Och till sist får man aldrig glömma att det finns en annan och högre lära än den »stora revolutionära».